

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 321/2016
25.01.2017. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Божидара Вујичића и Лидије Ђукић, чланова већа, у правној ствари тужиле АА из ..., коју заступа пуномоћник Никола Јасика, адвокат из ..., против тужене "ББ", ... коју заступа ВВ, ради раскида уговора о кредиту, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 3042/2015 од 03.11.2015. године, у седници већа од 25.01.2017. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 3042/2015 од 03.11.2015. године, па се предмет враћа истом суду на поновно одлучивање.

О б р а з л о ж е њ е

Пресудом Основног суда у Новом Саду П 8730/2014 од 28.04.2015. године, примарни тужбени захтев тужиле, којим је тражила утврђење ништавости уговора о дугорочном стамбеном кредиту закљученог 13.11.2007. године и анекса уговора о кредиту који је закључен 24.05.2011. године између тужиле и тужене, те да исти не производи правно дејство, се одбија. Усвојен је евентуални тужбени захтев, па се раскидају уговор о дугорочном стамбеном кредиту који је закључен 13.11.2007. године и анекс тог уговора закључен 24.05.2011. године између тужиле и тужене. Обавезује се тужена да тужили на име трошкова поступка исплати 290.640,00 динара са законском затезном каматом од 28.04.2015. године до исплате у року од 15 дана. Одбија се захтев туженог за накнаду трошкова парничног поступка. Усвојен је предлог тужиле за одређивање привремене мере па је забрањено туженој продаја непокретности власништво тужиле и то породичне стамбене зграде од 133м² саграђене на кп. број .../... уписаној у лист непокретности број ... КО ..., а привремена мера важи до правноснажног окончања поступка.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 3042/2015 од 03.11.2015. године, жалба тужене се усваја, па се пресуда Основног суда у Новом Саду П 8730/2014 од 28.04.2015. године у побијаном усвајајућем делу одлуке о евентуалном тужбеном захтеву, одлуке о трошковима поступка и одлуке о привременој мери преиначава и одбија евентуални тужбени захтев којим је тражено да се раскине уговор о дугорочном стамбеном кредиту од 13.11.2007.

године и анекс тог уговора од 24.05.2011. године који је закључен између странака и обавезе тужена да тужиљи накнади трошкове парничног поступка са каматом, а одбија се и предлог тужиље за одређивање привремене мере забране отуђења непокретности. Одлучено је да се туженој трошкови поступка не досуђују.

Против правноснажне другостепене пресуде тужиља је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. ЗПП ("Службени гласник РС" 72/11 и 55/14), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужиље основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју овај суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, између тужене као даваоца кредита и тужиље као корисника кредита 13.11.2007. године закључен је уговор о дугорочном стамбеном кредиту по ком су тужиљи одобрена новчана средства у износу од 3.104.095,10 динара односно 65.732 швајцарских франака по средњем курсу Народне банке Србије на дан пуштања кредита у течај, са роком отплате кредита од 204 месеца, а ради куповине непокретности. Тужиља се уговором обавезала да ће кредит враћати у месечним ануитетима у којима је садржан део главног дуга и камате обрачунате на остатак главног дуга на дан доспелости ануитета у висини месечног ануитета од 489,51 швајцарских франака, а што ће отплаћивати у динарској противвредности по званичном средњем курсу Народне банке Србије за швајцарски франак на дан доспелости плаћања ануитета при чему је одређено да месечни ануитети доспевају сваког трећег дана у месецу. Према одредби члана 9. став 1. уговора, уговорне стране могу било када споразумно да измене или раскину уговор, а по ставу 2. истог члана корисник је дужан да банци плати накнаду за измену уговора а да висина накнаде за измену уговора се објављује у одлуци банке о тарифи накнаде и провизија. Истим чланом у ставу 3. је уговорено да на писмени захтев корисника банка доноси одлуку о измени уговора и о томе у писменој форми обавештава корисника, а у ставу 4. је прописано да корисник има право да раскине уговор писменом изјавом уз обавезу да испуни све своје новчане обавезе према банци применом одредаба о превременој исплати из члана 5. уговора. Странке су закључиле анекс уговора 24.05.2011. године. До 23.04.2012. године тужиља је редовно отплаћивала ануитете по уговору након чега је због раста курса швајцарског франка у односу на динар престала са плаћањем. Са наведеним датумом тужиља је туженој исплатила укупно 1.849.766,00 динара. Тужена банка је 19.11.2014. године позвала писменом опоменом тужиљу да по основу доспелих ануитета из претходног уговора исплати банци још 5.932.824,25 динара, а након тога 25.11.2014. године тужиља је преко пуномоћника упутила захтев туженој за мирно решавање спора који захтев није прихваћен након чега је 22.12.2014. године тужиљи упућена опомена о продаји заложених непокретности. Тужиља је власник непокретности и то стамбене зграде од 133м², дворишта и њиве у улици ... број ... у ... која је уписана у земљишно-књижни уложак број ... КО У

наведеном улошку у листу о теретима уписана је хипотека непокретности на основу заложне изјаве тужиле на износ од 65.732,00 швајцарских франака у динарској противвредности по средњем курсу на дан пуштања средстава у течај са номиналном каматном стопом од 5,3 и ефективном каматном стопом од 5,65% на годишњем нивоу, роком отплате 204 месеца од дана пуштања средстава у течај, а у корист овде тужене банке. Управо од одобрених средстава кредита тужила је и купила наведену непокретност.

Код напред утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио примарни тужбени захтев којим је тужила тражила да се утврди ништавост уговора о стамбеном кредиту, а усвојио је евентуални тужбени захтев и наведени уговор са анексом раскинуо. Међутим, другостепени суд налази да је усвајањем захтева за раскид уговора првостепени суд погрешно применио материјално право те је у том делу преиначио првостепену пресуду и тужбени захтев тужиле за раскид уговора одбио као неоснован.

Основно начело облигационих односа садржано у члану 17, по коме су учесници у облигационом односу дужни да изврше своју обавезу и да су одговорни за њено извршење те да се обавеза може угасити само сагласношћу воља учесника у облигационом односу или на основу закона (*pacta sunt servanda*) има изузетак прописан чланом 133. истог закона. Тај изузетак постоји код тзв. промењених околности (*rebus sic stantibus*). Према одредби члана 133. став 1. ЗОО ако после закључења уговора наступе околности које отежавају испуњење обавезе једне стране или ако се због њих не може остварити сврха уговора а у једном и у другом случају у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је, страна којој је отежано испуњење обавезе односно страна која због промењених околности не може остварити сврху уговора може захтевати да се уговор раскине. Од тог правила постоје изузеци садржани у ст. 2, 3. и 4. истог члана по којима се уговор неће раскинути ако је страна која се позива на промењене околности била дужна да у време закључења уговора узме у обзир те околности или их је могла избећи или савладати, затим страна која захтева раскид уговора не може се позвати на промењене околности које су наступиле по истеку рока одређеног за испуњење њене обавезе и уговор се неће раскинути, ако друга страна понуди или пристане да се одговарајући услови уговора правично измене. Правилна примена цитираних законских одредби захтева да се, пре него што се закључи да нема основа за раскид уговора, најпре утврди да ли је уопште дошло до промене околности па ако јесте у којој мери и да ли је због тога очигледно неправично да се уговор одржи на снази јер више не одговара очекивању уговорних страна или се због промењених околности не може остварити сврха уговора. У члану 135. закон је утврдио и околности од значаја за одлуку суда и то су начела поштености, промета, циља уговора, нормални ризик код одређене врсте уговора, општи интерес као и интерес обеју уговорних страна. Другостепени суд је нашао да нема основа за раскид уговора, без претходног утврђивања свих поменутих релевантних околности, сматрајући да промена курса швајцарског франка у односу на динар, а на чему тужила темељи свој тужбени захтев, не представља околност коју тужила у време када је закључила предметни уговор о кредиту и анекс истог није могла очекивати и предвидети будући да промена курса страних валута у односу на динар није

неуобичајена појава на домаћем девизном тржишту. Уз то другостепени суд сматра и да је бирајући швајцарски франак за валуту везивања износа месечног анuitета отплате свог девизног кредита тужила свесно прихватила ризик да током будућег периода отплате од 204 месеца може доћи до промене курса тако да околност наглог скока швајцарског франка у односу на динар и друге валуте не представља оправдани разлог за раскид уговора због отежаног испуњења нити је испуњен услов за раскид уговора због немогућности остваривања сврхе уговора будући да је тужила остварила сврху уговора куповином куће од средстава кредита.

Није споран став другостепеног суда да промена курса страних валута у односу на динар није неуобичајена појава на домаћем девизном тржишту. Међутим, то не значи да свака па и енормна промена курса представља уобичајену појаву. Првостепени суд је у својој одлуци, иако је она пре свега базирана на губитку каузе уговора што другостепени суд с правом не прихвата, помиње, додуше без чињеничног утврђења, да је тужила узела кредит за куповину куће, а да сада за његово враћање јој треба неколико таквих кућа. Остало је неразјашњено да ли се у конкретном случају радило о нормалном ризику код уговора овакве врсте а посебно да ли је у конкретном случају могуће испоштовати начело облигационих односа о једнакој вредности узајамних давања, а то начело је садржано и у члану 11. међусобног уговора о кредиту који је овде предмет спора. Наиме, у тој одредби странке сагласно констатују да је уговор закључен у складу са начелом једнаких вредности узајамних давања а правилна примена тог начела подразумева да се оно поштује не само у моменту закључења уговора него и током његове реализације, наравно имајући у виду и остале елементе уговора о кредиту. С тим у вези треба да се оцени и чињеница да је тужила по уговору по кредиту од 13.11.2007. године добила износ од 3.104.095,10 динара, да је до 23.04.2012. године исплатила 1.849.766,00 динара и да дугује још 5.932.824,25 динара. ЗОО у члану 1065. је утврдио међусобне обавезе уговарача код уговора о кредиту по којима је корисник дужан да банци плаћа уговорену камату и добијени износ врати у време и на начин утврђен уговором. За поштовање начела једнаких вредности свакако је битно да се утврди и на који је начин банка дошла до средстава која су тужили одобрена. Закон о заштити корисника финансијских услуга ("Службени гласник РС" 36/2011) је у члану 54. став 1. утврдио да се одредбе члана 8. тог закона примењују на све обавезе по основу уговора које доспевају после дана почетка примене тог закона. Није спорно да су странке анексом уговора са тим законом ускладили камату али је у члану 8. став 7. Закона утврђено да је давалац финансијске услуге дужан да новчану уговорену обавезу утврђује на начин одређен по том члану а нижестепени судови нису оценили да ли је у овом случају било места примени тих одредаба закона. Судови такође нису имали у виду ни одредбе Закона о заштити потрошача ("Службени гласник РС" 79/2005) о томе да потрошач мора бити обавештен о важећој цени услуге (члан 17).

С обзиром да другостепени суд није имао у виду напред наведене законске одредбе те у складу са њима није у потпуности и правилно утврдио чињенично стање, то је одлука тог суда морала бити укинута на основу члана 416. став 2. ЗПП.

У поновном поступку, другостепени суд ће имати у виду све што је напред наведено, па ће сам, или преко првостепеног суда, правилном применом материјалног права употпунити чињенично стање, односно поуздано утврдити да ли је и у којој мери дошло до промењених околности од закључења спорног уговора између странака, па ће, водећи рачуна и свим осталим околностима конкретног случаја и међусобног уговора странака оценити да ли су испуњени услови да се исти раскине и у складу са тим донети на закону засновану одлуку.

**Председник већа
судија
Весна Поповић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић